

1.500 milions per a celebrar l'any del Tirant

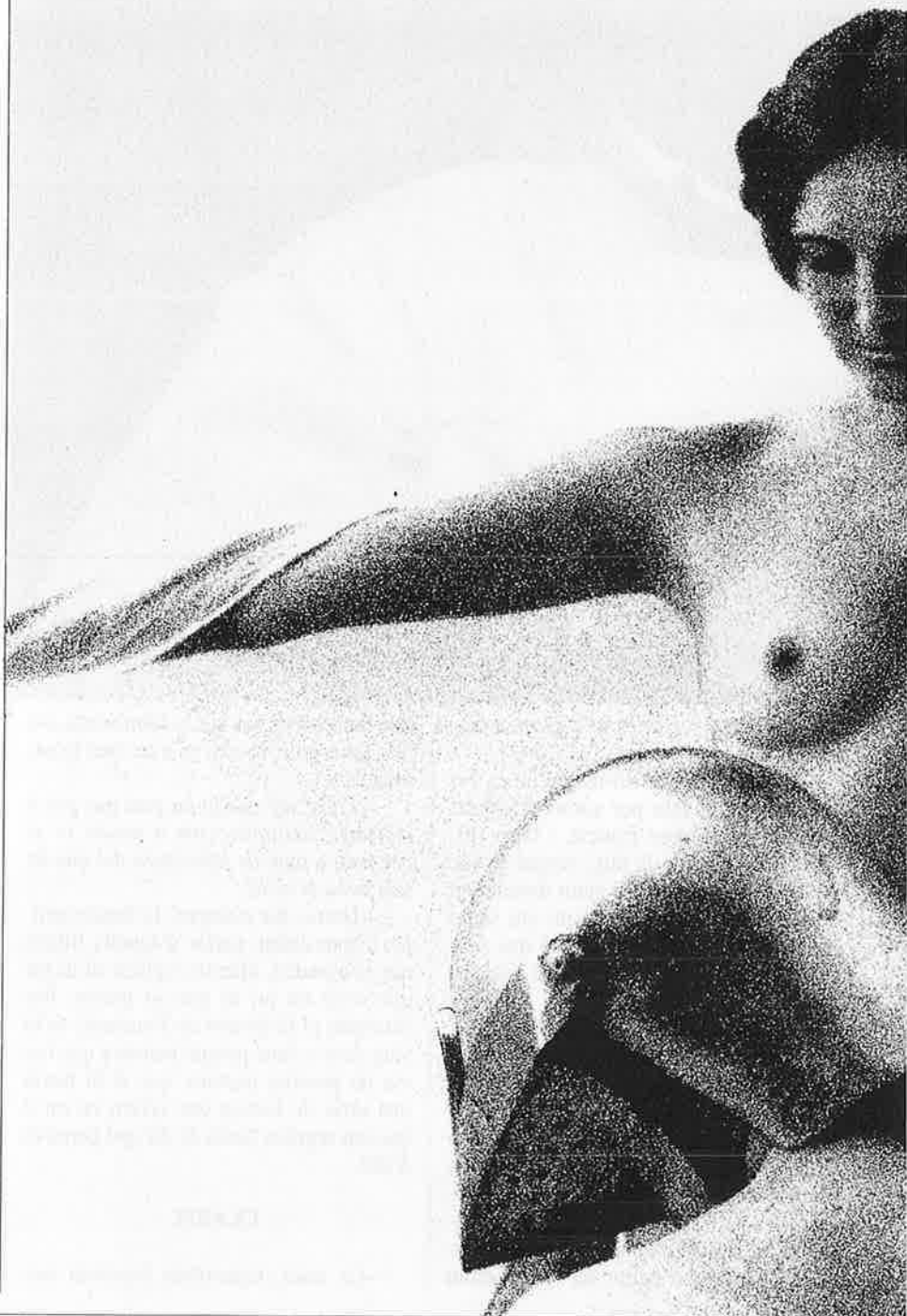
Una commemoració èpica

enguany es compleixen els cinc-cents anys de la primera edició de *Tirant lo Blanc*. Amb aquest motiu les institucions del País Valencià i Catalunya han iniciat ja un llarg programa d'actes commemoratius que es prolongaran fins el 1991.

Tirant lo Blanc és, sens dubte, una de les obres cabdals de la literatura catalana de tots els temps. Elogiada i estudiada per escriptors i erudits al llarg de la història —fou una de les poquíssimes novel·les que va salvar Cervantes en el famós capítol de la crema de llibres del *Quixot*—, pateix com la *Divina Comèdia*, les tragèdies gregues o l'*Ulisses* de James Joyce, el que podríem anomenar *síndrome clàssica*: és un llibre molt conegut però poc llegit pel gran públic. Aquesta situació de desconeixement real de l'obra és un tant injusta, perquè la novel·la de Joanot Martorell —al contrari que una gran part de la literatura medieval— conserva un interès indubtable per a un lector profà, acostumat a les trepidants aventures del cinema, com ho demostra el considerable èxit que va assolir la traducció anglesa de David H. Rosenthal al Regne Unit i als Estats Units, on es va convertir en tot un *best-seller* l'any 1984, aprofitant la moda de la novel·la històrica i el tradicional interès del públic anglosaxó per les novel·les de cavalleria del cicle artúric.

Possiblement un dels principals obstacles amb què es troba el lector modern a l'hora d'enfrontar-se amb el *Tirant* és l'extensió del llibre. En una societat com la nostra, dominada pels llenguatges àudio-visuals, sembla que no hi ha massa gent mentalitzada per a llegir les més de mil pàgines d'una novel·la escrita al segle xv. Però l'esforç inicial val la pena i això ho demostra la gran quantitat d'entusiastes i seguidors que té el *Tirant* arreu del món.

I si mil pàgines són difícils de llegir per a qualsevol, caldria imaginar per un moment la feina de negres que va repre-

sentar per al bregós cavaller de Gandia la redacció de la seua monumental obra. Martorell, com el seu cunyat Ausiàs Marc, és un típic representant de la mitjana noblesa valenciana que alterna les seues obligacions com a súbdit i cavaller de la Corona catalano-aragonesa amb la seua afició a la literatura. Quan va començar la redacció del *Tirant*, l'any 1460, Joanot Martorell es trobava ja prop dels 40 anys, és a dir, que ja era un home expert en bregues i baralles cava-

llesques i en totes les intrigues cortesanes de l'època. Quan ja portava escrita una gran part de la seua obra, la mort va interrompre el seu treball l'any 1468. Però un obscur personatge, Martí Joan de Galba, va enllestir la novel·la encara, si bé tampoc ell no va poder veure-la convertida en llibre perquè va morir uns quants mesos abans del 20 de novembre de 1490, data exacta de la publicació a València.

Per establir amb precisió les dades

biogràfiques de l'escriptor de Gandia, com també la cronologia de la redacció de l'obra i la part del *Tirant* que correspon a Galba, els erudits i especialistes sobre el tema, el més dintingit dels quals és Martí de Riquer, han hagut d'emprar molt sovint procediments quasi detectiuescos que ens recorden els mètodes deductius de Sherlock Holmes o Hercules Poirot.

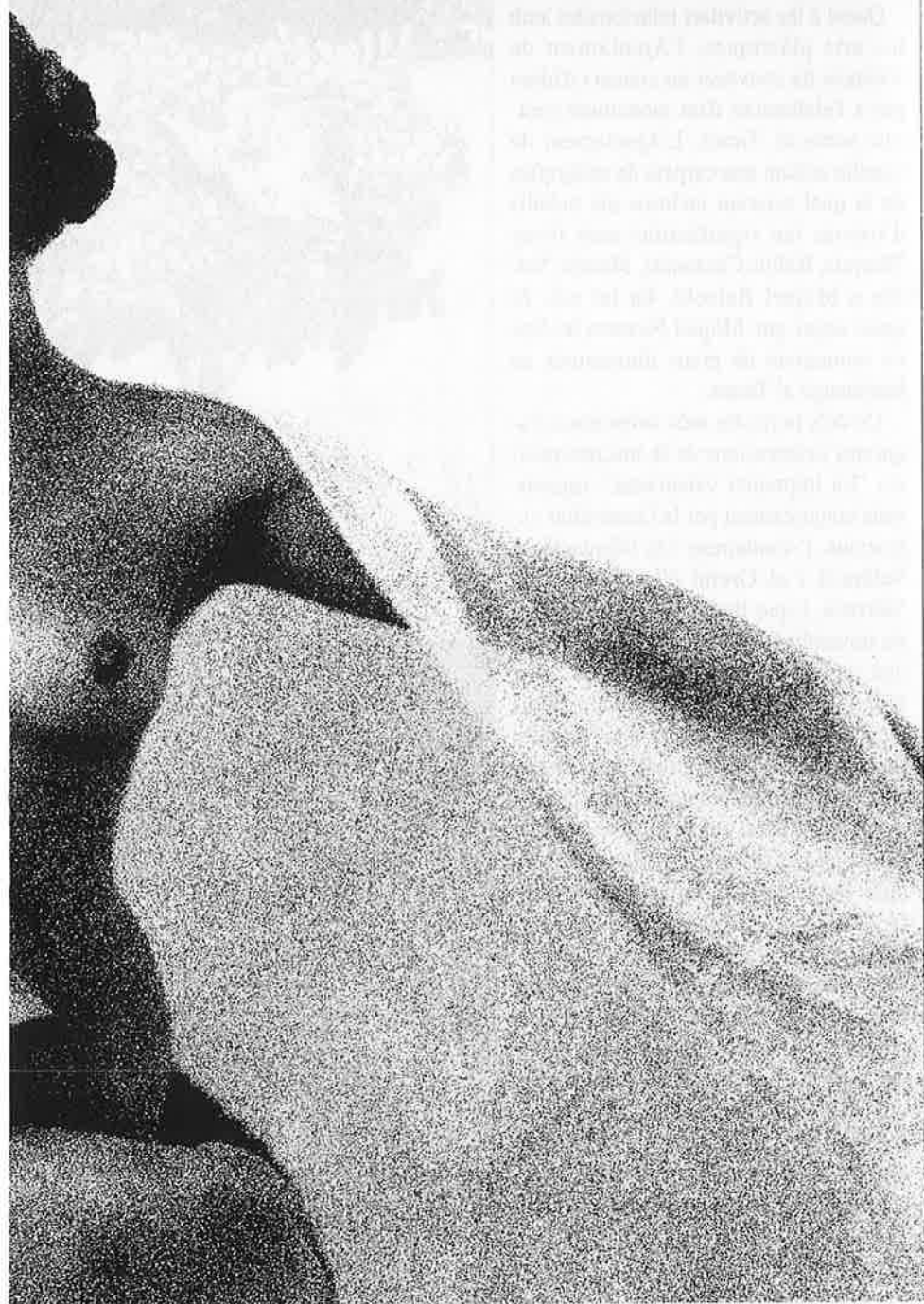
Tirant lo Blanc va tenir un èxit immediat, com ho desmuestra la posterior reedició a Barcelona l'any 1497 i les ulteriors traduccions castellanes, italianes i franceses que van influir decisivament en l'obra d'escriptors tan importants com Cervantes o Ariosto.

UN ANY DE CELEBRACIONS

El cinc-cents aniversari de la publicació del *Tirant* ha desencadenat una frenètica activitat entre les institucions. Els Ajuntaments de Gandia i València, la Diputació Provincial de València, la Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana i els departaments de Cultura i Ensenyament de la Generalitat de Catalunya han dedicat una bona part de la seua programació cultural d'aquest any i part del següent a la figura del Tirant. Sembla que un dels objectius fonamentals de totes les institucions és intentar que el llibre de Martorell tinga àmplia difusió no sols al nostre país sinó també arreu del món. Actualment hi ha en preparació, tant a Catalunya com al País Valencià, diverses edicions del *Tirant* que van des de l'edició crítica que prepara Albert Hauff, considerada la més rigorosa que s'haja publicat mai, fins a una versió resumida de l'obra a càrrec de Joan Pellicer i destinada a un públic més ampli.

També hi ha previstes diverses traduccions a l'alemany, italià i xinès. Per la seua banda, la prestigiosa editorial Gallimard, en col·laboració amb la Generalitat valenciana, s'encarregarà de l'edició francesa del *Tirant*.

Dins del món educatiu, les iniciatives ja estan en marxa. Des de fa dos anys l'Ajuntament de València organitza campanyes escolars i espectacles d'animació infantil com "Tirant a l'Escola" o "Tirant

torna a València".

La Generalitat de Catalunya publicarà la novel·la d'Oriol Vergés "*En Joanot i en Tirant. De cavaller a cavaller*", orientada als xiquets d'EGB i una guia de lectura preparada per Ferran Gadea i Isidor Cònsul, per a BUP i FP.

Aquest últim és el coordinador del programa d'activitats de la commemoració organitzat per la Generalitat catalana. La Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana també té tot un programa d'iniciatives didàctiques i divulgatives per tal d'introduir els escolars en el món del *Tirant* i de la València del segle XV.

En l'àmbit universitari i de la investigació caldria destacar el "Simposi Tirant lo Blanc" que se celebrarà a Barcelona durant el mes de novembre i el "Congrés Internacional sobre el segle XV valencià" que reunirà especialistes i erudits de tot el món a València durant el mes d'octubre. L'Ajuntament de València, per la seua part, ha convocat el "Premi Senyera d'investigacions històriques" que enguany tindrà com a tema la figura del Tirant, i el "Premi Joanot Martorell d'investigació històrica" que pretèn incentivar entre els investigadors la recerca de documents sobre Martorell i la seua família.

A Gandia s'ha organitzat tot un cicle de conferències on participen especialistes i escriptors com Lola Badia, Giuseppe Grilli, Montserrat Roig, Maria Aurèlia Capmany o l'escriptor de Beniopa, Josep Pera, a qui l'ajuntament de la ciutat ha encarregat la coordinació dels actes commemoratius que sota el lema "1490-1990. L'Any del Tirant" se celebren a la capital de la Safor.

Dins del camp de les arts escèniques, la Generalitat valenciana prepara un muntatge teatral sobre el *Tirant* a partir de l'adaptació que en va fer Maria Aurèlia Capmany. El muntatge, dirigit per Ximo Vidal, s'estrenarà a València el 20 de novembre. A partir del gener del 91, es presentarà a Barcelona i posteriorment serà representat per les comarques catalanes.

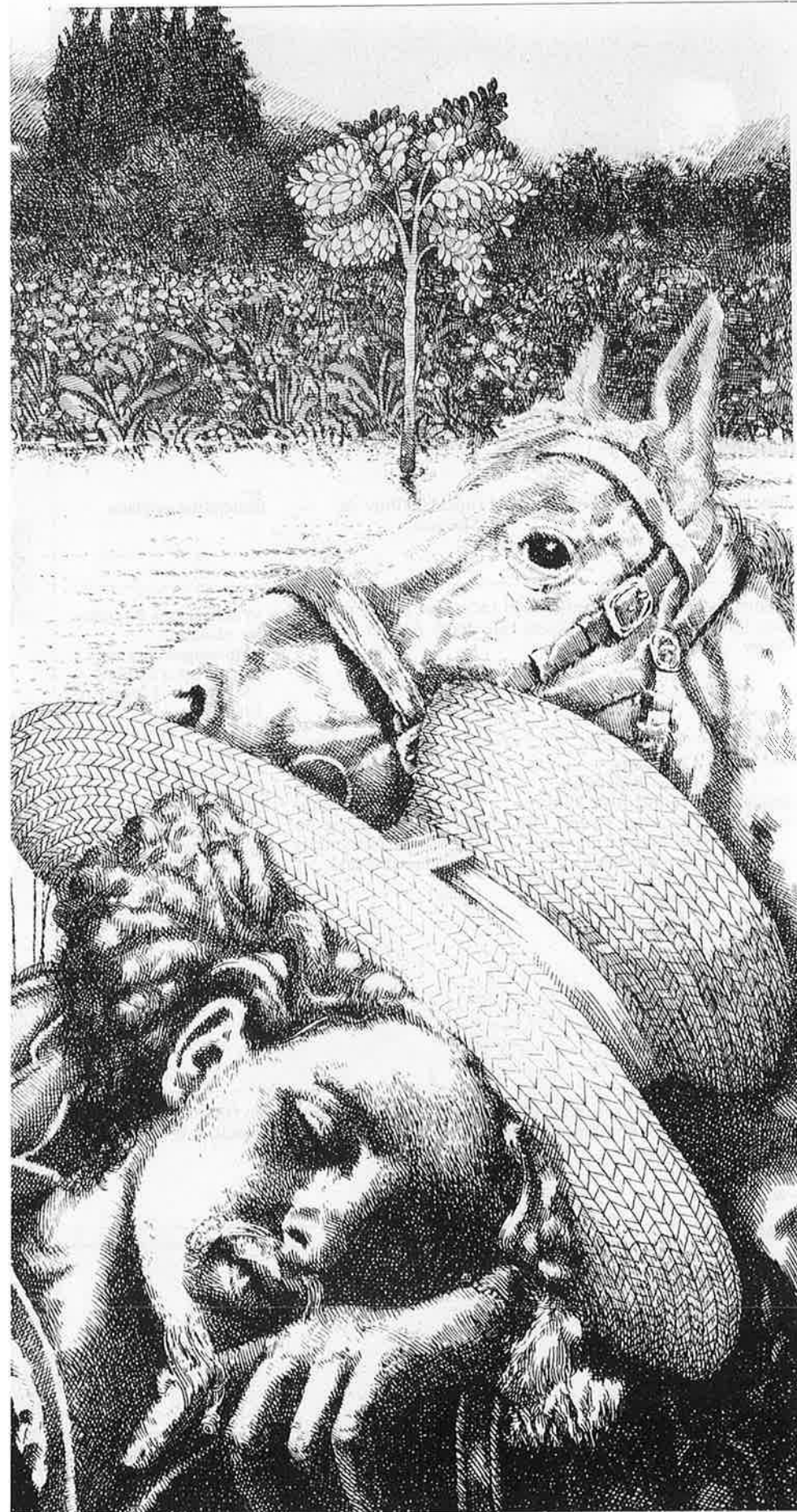
Maria Aurèlia Capmany és també l'autora del guió cinematogràfic que Josep Maria Forn pensa filmar en el doble for-

mat de llarg metratge i de sèrie televisiva de tretze capítols de mitja hora. El cost total del projecte es calcula en sis-cents milions de pessetes, dels quals dos-cents seran aportats pel Departament de Cultura i la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió. Està previst que la pel·lícula siga una coproducció amb França i Itàlia i que també hi col·laboren la Generalitat valenciana i l'Ajuntament de Gandia, que per la seua banda ha encarregat a Lluís Romero la realització d'un àudio-visual sobre el *Tirant* amb un pressupost de cinc milions de pessetes.

Quant a les activitats relacionades amb les arts plàstiques, l'Ajuntament de València ha convocat un concurs d'idees per a l'elaboració d'un monument ceràmic sobre el Tirant. L'Ajuntament de Gandia editarà una carpeta de serigrafies en la qual estarien inclosos els treballs d'artistes tan significatius com Josep Tharrats, Ràfols Casamada, Manolo Valdés o Miquel Barceló. En tot cas, és quasi segur que Miquel Navarro no farà un monument de grans dimensions en homenatge al Tirant.

Un dels projectes més ambiciosos d'aquestes celebracions és la macroexposició "La impremta valenciana", organitzada conjuntament per la Generalitat valenciana, l'Ajuntament i la Diputació de València i el Gremi d'Impressors de València, i que tindrà lloc entre el mes de novembre i el gener del 91, coincidint amb la data de publicació del *Tirant*. El comissari de l'exposició, Jesús Huguet, ha valorat el cost total d'aquest projecte en uns 200 milions de pessetes. L'exposició comptarà també amb l'aparició d'un alfabet valencià que ha estat dissenyat per diversos artistes com Manolo Boix, o Josep Palàcios, i l'edició facsimilar de diversos clàssics valencians, la més important de les quals és, sens dubte, l'edició crítica del *Tirant* que dirigeix el catedràtic de literatura medieval de la Facultat de Filologia de València, amb la col·laboració d'especialistes com Germà Colom o Emili Casanova. Aquesta exposició, que segons el conseller Escarré, convertirà València en la capital europea de la impremta el pròxim hivern, ja ha estat demanada a França i als Estats Units.

Dins de les activitats culturals que tradicionalment organitza l'Ajuntament de València (Trobada de Música del Mediterrani, la Mostra de Cinema, els Aplecs corals infantils o l'estand juvenil d'Expo-Jove) hi ha prevista una programació especial dedicada al *Tirant*, on caldria destacar l'estrena de l'obra *Tirant lo Blanc*, amb música de Ros Marbà sobre un text de Núria Albó.

Durant tot l'any les institucions també han programat diverses exposicions de pintura, fotografia, filatèlia, cartells i documentació històrica del segle XV que recorreran el País Valencià i Catalunya.

Després d'haver declarat 1990 com l'Any del Tirant i d'escollir el 20 de novembre per commemorar tots els anys la Diada del llibre Valencià, el Consell de la Generalitat valenciana sol·licitarà a la UNESCO que cada 20 de novembre se celebri a València la Jornada Internacional de la Lectura.

Per als projectes de major envergadura —"La impremta valenciana", l'edició facsimil del *Tirant*, la pel·lícula i la sèrie televisiva— les institucions busquen el suport del sector privat. Com sempre, la col·laboració entre les institucions del País Valencià i Catalunya ha provocat la còlera de la dreta regional valenciana, obsessionada en aquest cas per la denominació d'origen inequívocament valenciana del *Tirant*. No seria inconvenient, però, que els representants d'Unió Valenciana saberen que, si bé Joanot Martorell era de Gandia i que la seua novel·la és, sens dubte, la culminació del Segle d'Or valencià, el cavaller Tirant lo Blanc no era ni valencià ni català: era bretó. Qualsevol que llegisca deu pàgines de la novel·la ho sap.

Esperem que l'obcecació i la intolerància dels regionalistes no minve les celebracions d'aquest Any del Tirant que promet ser molt intens culturalment. En tot cas, les institucions podrien donar-se per satisfetes si al final de la commemoració la gent comença a llegir realment el nostre clàssic. Perquè, com diu el cura del Quixot, el Tirant serà sempre "un tresor de content i una mina de passatemps".

Lluc Soler